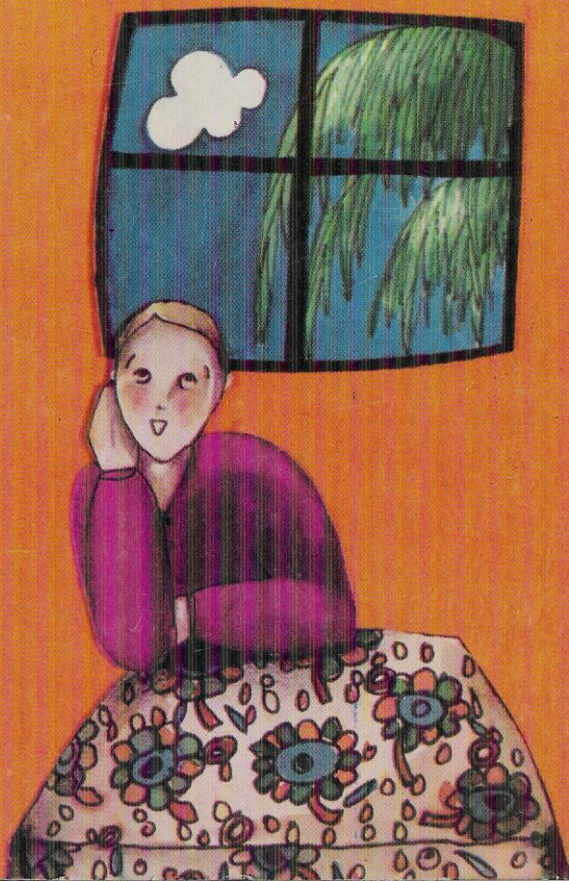

başaran
SÖĞÜTLER
SES VERİNCE

ÇOCUK KİTAPLARI

ARKADAŞ KİTAPLAR

Cem Yayınevi Çocuk Dizisi

**Ankara Caddesi 40, kat: 2, Cağaloğlu
İSTANBUL**

**Dizgi ve prova: Özal Basımevi; Filmler: Atlas Klişe ve Te-
kin Ticaret; Kapak renk ayrımı: Atlas Klişe; Kapak ve iç
baskısı: Basaş Ofset, İstanbul 1981**

başaran

SÖĞÜTLER
SES VERİNCE

resimleyen
NERGİS UTKU

Bu kitabın ilk öyküsünde yaşlı ana, her gün kazma sallayarak ekmeğini taştan çıkarmaya çalışan oğluna diyor ki: «Demir olsan dayanamazsın böyle... Var git, ayın - oyun öğren sen de; kolay kazanmanın yollarını öğren. Kurtul bu ağır işten. Dünya ayın - oyun dünyası... Baksana varsıllara... Ayın-oyun gibi var mı?»

Kazmacı düşünüyor yollara, buluyor ayın - oyun ustasını. «Ayın - oyun» derken, gözünü açan bir kızın yardımıyla gerçek «kurtuluş» un yolunu öğreniyor. Ayın - oyunsuz bir dünya için çalışmaya başlıyor.

Ben bu kitapta, «ayın - oyunsuz» bir dünya için savaşan Kazmacının, Almanya'dan dönen işçinin, köyünde anasının babasının Almanya'dan dönmesini bekleyen bir çocuğun yaşamlarını anlattım, düşleri gerçekleriyle, öyle bir ülkeyi, paşa olan, ama adam olamayan, ayın-oyuna kapılan çocuğun öyküsünü anlattım.

Anlattım dedim ya, seveceğiniz biçimde şiirleştirmeye çalıştım demek daha doğru...

Bahar gelince değişir dünya... Börtü böcek canlanır, su yürür ağaçlara. Bütün kış ölü ölü duran dallar çiçeklenir. Bütün düşler gerçekleşmiş gibi güzelleşir dünya... Bahar gelince, çocuklar düdük yapar söğüt dallarından, söğütler ses verir... Bambaşka bir sestir bu... Dünyada tüm kötülüklerin sona ereceğini, «ayın-oyun»ların bittiğini, her şeyin her şeyin değişeceğini muştular...

Evet, neler olmaz ki söğütler ses verince...

Başaran

AYIN - OYUN
ÖĞRENMEYE GİDEN
KAZMACI

- Nereden geliyorsun?
- Kan kalesinden.
- Neden sallanıyorsun?
- Açlık belasından.
- Üstün başın neye öyle ya?
- Yoksulluktan.
- Neden çok kazanamıyorsun?
- Ayın oyun bilmediğimden.
- Avuçların neye patlak?
- Çalışmaktan.
- Adın ne?
- Hasan.
- Ha ben ha sen...

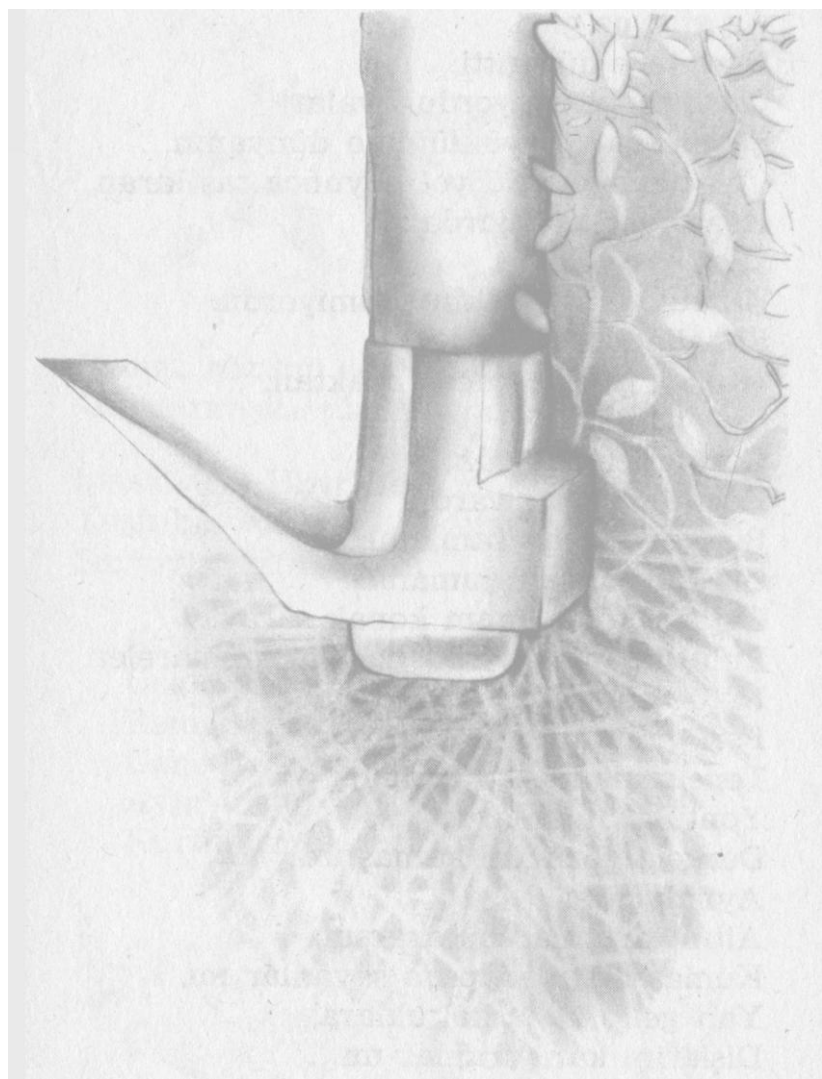
Bütün gün kök söküyordu kazmacı,
Tarla açıyordu ellere;
Taş kırıyordu yaz kış,
Yol döşüyordu ellere.
Kendi tarlası yoktu.
Kaya dibiydi evi.

Dövünüp duruyordu anası:

Oğul oğul, can oğul,
Olmaz bu böyle..
Koca adamlara döndün şimdiden
Olmaz bu böyle.
Kazmacılık ağır iş.
Demir olsan dayanamazsın.
Aç gözünü.
Ayın-oyun öğren,
Kurtar kendini sen de...

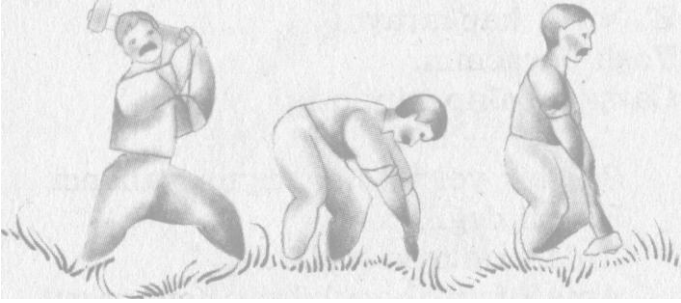
Kim istemezdi «kurtulmayı»?
Kemikleri sızlıyordu çalışmaktan,
Ama neydi ayın-oyun,
Nasıl açardı insan gözünü?
Bilmiyordu.
Dağa sorsa, dağ susuyordu...
Irmağa sorsa, ırmak susuyordu.
Çaresiz
Kazma sallıyordu taşlara.

Canına tak etti bir gün...
Anasının hakkı vardı,
Fırlattı attı kazmayı,
Düştü yola.

Az gitti uz gitti,
Dere tepe düz gitti,
Gittikçe genişliyordu ovalar,
Şaşıp kaldı büyüklüğüne dünyanın...
Çok adam gördü yol boyunca taş kıran,
Kök söken tarlalarda.
Demek onlar da,
Kurtulmanın yolunu bilmiyordu.
El salladı tümüne
«Kolay gelsin!» dedi uzaktan.

Günlerden bir gün,
Koca bir kente vardı.
Bir yanı sazlık samanlık,
Bir yanı tozluk dumanlık,
Ortası han hamam konak saray...
Bulutlara değiyordu bacalar, minareler.
Üstü başı yağlı adamlar,
Peri gibi kadınlar gördü.
Tepelerine kuşlar konmuş,
Yontular, alanlarda.
Derken, gözlerini kamaştırdı
Aynalı çarşı:
Altın tartanlar mı ararsın,
Kumaş biçenler, para sayanlar mı,
Yan gelip kaba koltuklara,
Dişlerini karıştıranlar mı...

Demek gözünü açmış,
«Kurtarmıştı» tümü kendini.

Masalların Hızır'ına benzeyen
Yaşlı bir boyacıya sokuldu
Saygıyla selâm verdi:

Şey, kazmacıyım ben efendi,
Uzak dağlardan geldim
Kemiklerim sızlıyor çalışmaktan,
Gene de yoksulum;
Ayın - oyun öğrenirsem,
Kurtulurmuşum...

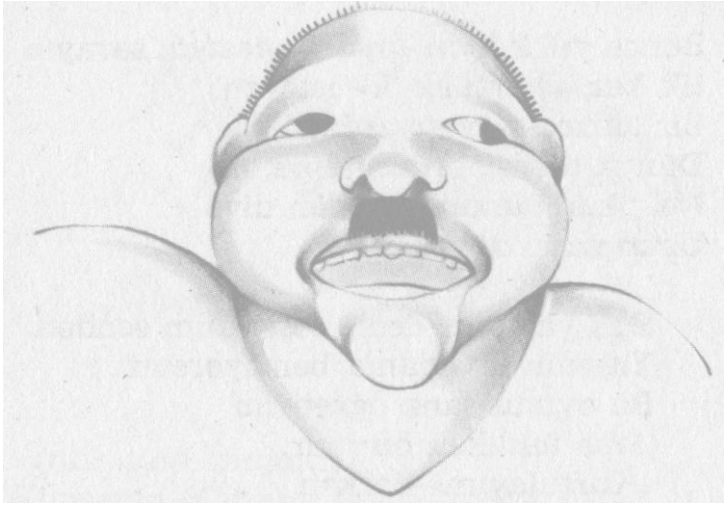
Eli yüzü kapkaraydı
Yaşlı boyacının,
Çarşıya bakıp içini çekti:

Ben bir yoksul boyacıyım yabancı,
Efendi değil.
Anlamam öyle şeylerden
Ama tüccar hem bilgili, hem varsıl
Bilse bilse, o bilir dediğin oyunu.

Kazmacı, korka çekine
Camlı kapılardan mağazaya girdi
Selâm verdi tüccara:

Şey, kazmacıyım ben efendi,
Kök sökerim tarlada.
Kemiklerim sızlıyor çalışmaktan,
Gene de yoksulum;
Ayın - oyun öğrenirsem
Kurtulurmuşum...

Ayın - oyun deyince,
Tüccarın gözleri ışıdı,
Tepeden tırnağa süzdü kazmacıyı
Göbeğini tuta tuta güldü!
Gülerken altın dişleri parlıyordu:

Ayın-oyun, hah, hah, hah, hah!
Aydın-oyun, hih, hih, hii!..
Seni ırak alırdım ama...

Gözleri yaşarmıştı gülmekten,
Çıkarıp mendilini sildi.
Bu işin ustası karşıda,
Tüm inceliklerini bilir,
Padişahın danışmanıdır,
En iyisi ona git.

Kazmacı, koca konağa vardı,
Ezile büzüle kapıyı çaldı.
Cin gibi biri çıktı karşısına.

Bunca yıllık ayın - oyun ustasıydı sarayın
İlk kez, «kurtulmak» isteyen
Bir kazmacı görüyordu,
Dünya değişiyordu galiba,
Ne çıkar bunun altından diye
Uzun uzun düşündü.

Bak yabancı, dedi, hoşlandım senden
Yaman bir adama benziyorsun.
Bu oyunu sana öğretirim
Ama tehlikeli bir iştir,
«Kurtulayım» derken,
Yanlış bir adım attın mı, gidersin.
Büyüklerle karşı oynarsan hele,
Yandığın gündür...

Kazmacı boynunu büküp,
«Sen bilirsin usta» deyince,
Gözlerini bağladı;
Döndüre dolaştırı karanlığa karıştı.
Bir yerde açtı ki gözlerini kazmacı,
Belki yedi kat yerin altı,
Duvarları yanar dönerden
Şeytana dönmüştü ustanın yüzü:

Dersliğimiz burası, dedi,
Bilgi ister, kurnazlık ister

Ayın-oyun zanaatı...
Kimsenin gözünün yaşına bakmayacak
Yürek ister,
Deve, iğne deliğinden geçirilecek
Kimi zaman,
Zorlu hüner ister..
Eşşek yükü kitap okumak ister,
İşte birinci sandık,
Üç ayda devirip bunları
Sınava hazır olacaksın.

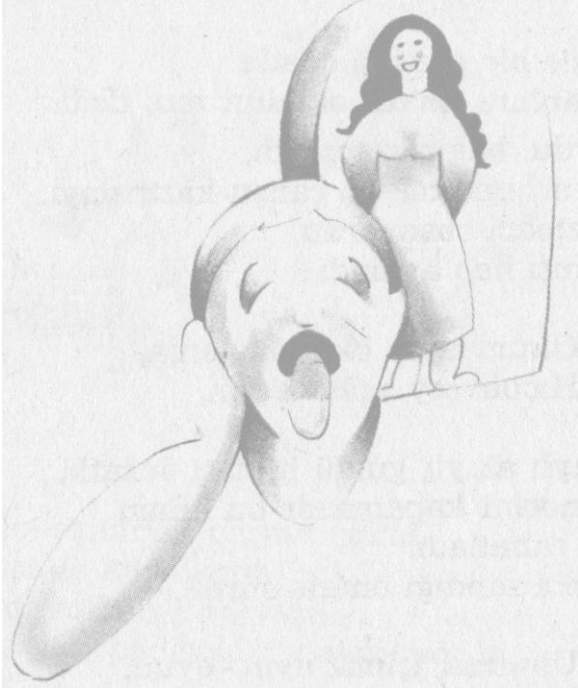
Usta çıkıp gidince,
Uflayıp puflamaya başladı kazmacı
Hoşlanmamıştı bu işten.
Zaten okuma yazması kısaydı,
Başa gelen çekilir deyip sonunda

Sandığın başına çöktü.
Küf kokan kitaplardı,
Zorlana zorlana söktürdü
Kargacık burgacık yazıları.

Alaca karanlık yolları anlatıyordu herbiri
Bir gün varılacak
Kırk odalı konakları, bahçeleri;
Düşlerin bittiği yerde,
Akmaya başlayan ırmakları,
Öldükten sonra dirilen güzelleri...
Yedinci katını göğün,
Yeraltının cehennem karanlığını...
Okudukça gevşedi, esnemeye başladı.
Bu kitaplara göre «kurtuluş»
Bir başka dünyadaydı.
Canı sıkıldı,
Of anam off! dedi.

Birden kapı açıldı.
Güzeller güzeli bir kız içeri girdi,
Ayın-oyun ustasının yanında çalışıyordu,
Aylardır kazmacıyı izliyordu,
Sokulup başını okşadı:

Zor bir yolun başındasın yiğidim,
Yüreğin ayın - oyuna göre değil,

Hem, birşeyler öğrenen
Sağ çıkamaz buradan...
Benden sana öğüt;
Kızsa da, bağırса da tek yanıt verme
O şeytan suratlıya,
«Okumasına okudum kitapları da
Bir şey anlamadım» de sınavda.

Kız çıkar çıkmaz,
Şeytan suratlı geldi

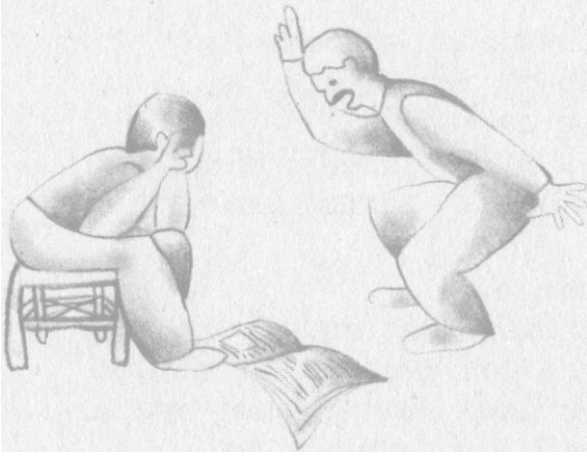
Şöyle bir gezindi odada
Kitaplara baktı, okudun mu, dedi.
Sordu, bağırdı, tepindi,
İyice bunaltmaya çalıştı kazmacıyı.
Kazmacı susuyordu,
Yanıtı hep aynıydı:

Okumasına okudum ama,
Hiçbir şey anlamadım.

Alaylı alaylı güldü şeytan suratlı,
Hünerini kapamazdı bu adam
İçi rahatladı.
İkinci sandığı önüne sürdü:

Unutma, işimiz aym - oyun,
Kafa gezdirmek yok
Üç ay sonra burdayım.

O gidince,
Kazmacı bir oh! çekti.
Yumup gözlerini bir zaman,
Güzeller güzelini düşündü.
Hep yanında kalsa ne iyi olurdu,
Yüreği tatlı tatlı çırpındı...

İkinci sandığın başına çöktü,
Hepsi de kara kaplı,
Evvel zaman kitaplanydı.
Saraylar, padişahlar anlatılıyordu
içlerinde;
Oyunla yenilen ordular,
Yağmalanan, yıkılan kentler...
Dünyada yalnız,
Kırallar, padişahlar yaşamıştı sanki.
Sözü bile geçmiyordu,
Toprağı işleyenlerin.
Kim yürütmüştü gemileri denizlerde,
Kimler buğday yetiştirmiş,
Kimler bakmıştı
Kuş gibi uçan atlara?

Sarayları kimler beslemişti?
Kötü bir ayın - oyundu işi,
Evvel zamanın...
Bu kitaplara göre kurtulmak:
Kul olmaktı padişahlara

Tepesi attı,
Tüm çalışanlar unutulmuştu.
Vay anam, garip anam! diyordu
«Kurtuluş» sanıyor aym - oyunu,
Of off! kurtulmak buysa...
Nerden düştüm şu şeytanın eline.

Birden güzeller güzeli göründü,
Tatlı tatlı gülümsüyordu
Sokulup saçlarını okşadı:

Yiğidim, dedi, çürüksüz dalım
En çok bunun için seviyorum seni.
Bıktım bu ayın - oyun dünyasından,
Burdan kurtulmak istiyorum.
Unutma, sınavda
Yağsa da, gürele de şeytan,
Vereceğin yanıt aym olsun:

Okumasına okudum ama
Bir şey anlamadım bunlardan

Kız çıkar çıkmaz,
Aydın-oyun ustası göründü.
Sorguya başladı hemen,
Kızdı bağırdı tepindi
Hep aynı yanıtı alınca,
Üstüne yürüdü kazmacının:

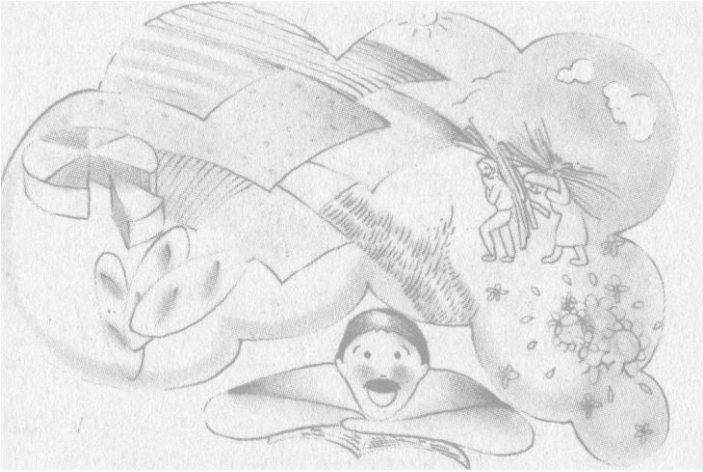
Amma da kafasızmışsın be!
Tuh, senin suratına...
Bunca kitap oku da bir şey öğrenme!..

Dikkat etseydin oysa,
Adam olurdun adam.
İş, padişahın gözüne girmekte,
Bi girdin mi,
Dile benden ne dilerse...
Ah kalın kafa ah!..

Tamam tamam, iş yoktu kazmacıda
Kurtulmak istese de,
Hünerini kırk yılda öğrenemezdi
Üçüncü sandığı önüne sürdü.

O gidince,
Yumup gözlerini
Dünya güzelini düşündü kazmacı
Ne güzel demişti:
«Bıktım bu aym - oyun dünyasından»
O da bıkmıştı,
Gayrı çıkmak istiyordu burdan
Dalgın dalgın
Üçüncü sandığın başına geçti.

Geçer geçmez bi hoş oldu,
Fırından yeni çıkmış
Ekmek gibi kokuyordu
Üçüncü sandıktaki kitaplar...
Yercesine okumaya başladı.

Nasıl daha iyi işlenir,
Nasıl daha bol ürün alınır topraktan?
Kardeşçe nasıl bölüşülür?
Onları anlatıyordu her biri.
Yollarını gösteriyordu
Daha güzel yaşamanın.
İlk kez, aradığını bulmuştu.
Okudukça, gözleri açılıyor,
Yüreği yenileniyordu.
Ah, herkes okuyabilseydi bunları!
Dünya, dünya olurdu o zaman.
Bu kitaplara göre kurtuluş,
Çalışmakta, bilimdeydi.
Son yaprağı çevirirken,

Güzeller güzeli göründü,
Yüzü gülüyordu,
Sevgiyle başını okşadı:

Yiğidim, çürüksüz dalım,
Gayrı her şey tamam,
Oyuna gelmeden
Öğreneceklerini öğrendin
Sağ çıkabilirsin burdan.
Ama unutma ki,
Tek başına kurtulmak istemediğin için
Hep kuşkulanacak ustan senden,
Nereye gitsen izleyecek
Padişahın adamları.

Kuş gibi çırpınıyordu
Kazmacının yüreği:

Meraklanma güzelim
Her şeyi biliyorum,
Bıktım bu karanlık kovuktan...
Ben de senin gibi,
Aydın-oyunsuz bir dünya özlüyorum
Hep bunun için çalışacağım.

Kucaklaşıp ayrıldılar.

Oldukça yumuşak davrandı
Aydın - oyun ustası,
Bitirme sınavında
Düşüncelerini,
İnançlarını öğrenmeye çalıştı kazmacının;
Ağzını aradı hep.
Kendisine zararı dokunmayacağını
Anlayınca sofrasına buyur etti
Yiyip içtiler...
Son dersi verdi usta :

Benden bu kadar kazmacı,
Yolunu çizmek senin elinde gayrı.
Bunca kitap okudun,
Kaynağından öğrendin ayın-oyunu
Saraya da girebilirsin,
Zindana da...
İster keseni doldur keyfine bak,
İster...
Ama sen sen ol, karşıma çıkma
Yanılıp bana oyun etmeye kalkma.

Birden ortalık karardı
Kazmacı gözlerini açınca,
Yeniden çarşıda buldu kendini.
«Boyayalım, bayım, boyayalım!» diyor,
Fırçasını sandığa vuruyordu yaşlı boyacı

Kazmacıyı tanımadı.
Bir şeyler oluyordu kentte galiba:
Şişko tüccarın yüzü asıktı,
Ofluyor pufluyor,
«Gayrı ileri gitmeye başladı bunlar» deyip
Veryansın ediyordu birilerine.
Boşalmış gibiydi dükkânlar,
Altın tartanlar, kumaş biçenler
Düşünceliydi.

«Hoşça kal küskün kent» deyip yürüdü
Köyüne dönecekti gene
Kök sökmeye, taş kırmaya...
Başka yolları olduğunu anlatacaktı
Anasına, kurtulmanın;
Bildiklerini öğretecekti çalışanlara.

Caddeler tenhaydı,
Perdeleri inikti konakların,
Tütmüyordu bacalar.
Demirciler yakmamıştı ocaklarını.
Evet evet, bir şeyler oluyordu
Kentte galiba...

Fabrikanın önünde
Kocaman bir ateş yakmıştı,
Giysileri yağlı adamlar.

Kapıda duranların göğsünde :
Grev Gözcüsü yazılıydı
Kaynaşan kalabalığın yanına sokuldu,
Yükseğe çıkmış biri konuşuyordu:

Aym - oyuna gelmek yok arkadaşlar,
Sonuna dek direneceğiz...
Bal yapan biziz bu kovanda,
Hakkımızı yedirmeyeceğiz.

Ellerini havaya kaldırıp
Hep birden bağırdılar:

Hakkımızı yedirmeyeceğiz!..

Kazmacının yüreği kabardı,
Selâm verdi kalabalığa
Ellerini gösterdi...
Davullar gümbürdeyince
Halaya katıldı o da.

Patronun yanındaydı şeytan suratlı,
Aym - oyun öğretiyordu ona
«Korkma, arkandayız, diyordu,
Yasalara uygun değil bu grev,
Kışkırtma var işin içinde...»
Birden, kazmacıyı görünce

Çalışanlar arasında
Titremeye başladı öfkeden,
Bağırdı, tepindi,
Polis çağırdı.
Demek, karşısına çıkmıştı
O kalınkafalı kazmacı ha!
Görürdü o...

İşçi değil, kışkırtıcı bu, bay polis
Atın zindana.

Polisler koşuştular.
Ortalık karıştı,
Apar topar götürüldü kazmacı
Taştan oyulmuş zindana,
Kilit üstüne kilit vurdular üstüne.

Zından da ne ki, dedi kazmacı
Sürgün de ne ki,
Fırından yeni çıkmış ekmeklerce kokan
Kitapların yazdıklarını düşündü...
Eskilerin de, yenilerin de
Oyunlarını biliyordu.
Püf noktasını öğrenmişti her şeyin;
Sökmezdi ona ustanın aym - oyunu.
Yüreğinde ayın-oyunsuz
Dünya özlemi,

Parmaklarında bilginin gücü,
Şöyle bir dokundu
Açılıverdi kilitler
Dışarıya fırladı.

Fabrikaya doğru yürüyordu işçiler
En öne geçti kazmacı.
İşçiler coştı
Hep birden bağıldılar:

Ayın - oyuna gelmek yok arkadaşlar,
Sonuna dek direneceğiz!
Bal yapan biziz bu kovanda,
Hakkımızı yedirmeyeceğiz...

Kazmacı yeniden karşısına çıkınca
Sapsarı kesildi ayın - oyun ustası
Bağırdı, tepindi,
Bildiği en ince oyunla
Taşa döndürmek istedi onu.
Kazmacı, daha tez davranıp
Oyunu bozdu.
Son oyunu da bozulunca,
Çürük bir ağaç gibi yıkıldı adam...

Çaresiz kalmıştı patron:

Ben işçileri severim, dedi,
Elbet bal yapan onlar,
Ama insafı unutmamalı.

Temsilciler gelince,
Toplu sözleşmeye oturdular.

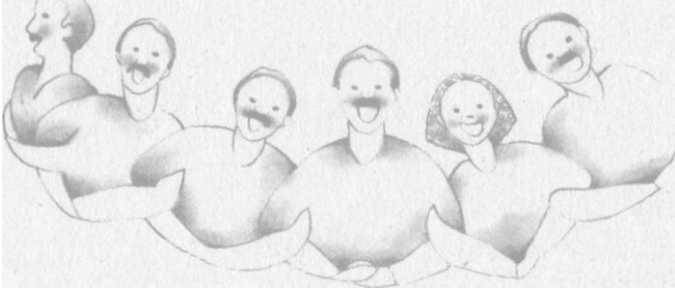
Tam, «hoşcakalın arkadaşlar!» deyip
Yola düşecekti ki,
Birden sesini duyar gibi oldu
Güzeller güzelinin, Kazmacı:

Bıktım bu aym - oyun dünyasından,
Buradan kurtulmak istiyorum...

Ardına bakmadan konağa koştu,
Soluk soluğa geçti gizli yolları
Açılmaz kapıları açtı...
Kazmacıyı görünce karşısında
Güzeller güzeli şaşırdı:

Şey, dedi kazmacı
Seni almaya geldim
Öğrendiklerim işime yaradı
Şeytan suratlı yok gayrı...

Sarmaş dolaş oldular,

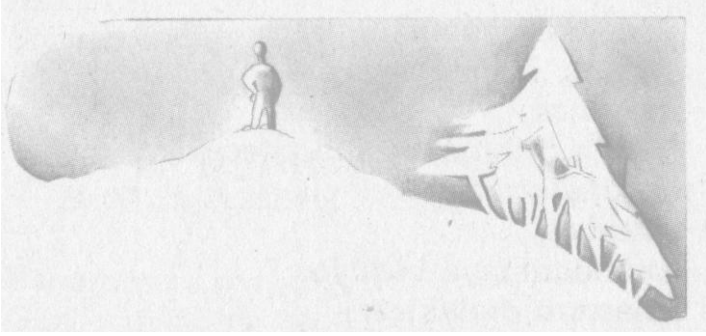
Neden sonra hazırlık görüp
Köyün yolunu tuttular.

Günlerden bir gün,
Düğünleri oldu çalgı çağnak,
Halaylar horonlar çekti
Tüm kazmacılar.
Güzel armağanlar geldi
Kentteki fabrikadan,
Yaşadıkları sürece
Aym - oyunsuz bir dünya için
Durmadan çalıştılar.

SÖĞÜTLER SES VERİNCE

Hay iken huy iken,
Ayağıma battı mor diken.
Başladım topallamaya...
Pazara vardım, pazar yok.
Eve döndüm anam yok!..
Vay başıma gelenler!..
Ünlerim ünlerim, duyulmaz sesim
Hey otlar, hey çimenler!
Nerden gidilir Alamana?..

Dilinde hep aynı tekerleme,
Köye sığamıyor Çörtüklerin Memet
Sokakta okulda evde,
Kararıp duruyor,
Sonra Çamtepeye çıkıp,
Uzaklara bakıyor akşamlara dek
Bir karartı görse,
Yüreği hop ediyor...
Ama akşam olunca,
Altında kalmış gibi Almanya'nın
Eziliyor.
Soruyor Ninesine:

Ne zaman gelecekler Nine?

Başını çevirip gizlice,
Gözlerini siliyor Ninesi.

Sen özlemedin mi Nine,
Anlattığın masaldaki
Dev'e mi benziyor Almanya;
Kurtulamaz mı bir daha eline düşen?

Başını çevirip gizlice,
Gözlerini siliyor Ninesi.

Çok önce gönderilmiş
Bir fotoğrafları var duvarda,
Fabrika önünde çekirmişler...
Sırtlarında mavi tulumlar,

Tarladan dönmüş gibi
Yorgun görünüyorlar.
Az sonra,
O koca yapının içinde yitecekler,
Makinalara dönecek elleri...
Baktıkça,
Kımıldanmaya başlıyor
Anasının dudakları:

Gurbetlik zor Memedim,
Aklımız hep orda
Ne ki, düşmüşüz bir kez...
Yıkılsın yaban eller! ekmeği acı
Sakın Ninenin sözünden çıkma,
Bize mektup yaz
Kulağın toprakta olsun,
Söğütler ses verince döneriz.

Hanidir kulağı toprakta,
Hanidir gözleri yollarda...
Kaç kez yeşerdi söğütler,
Kırlangıçlar gelip gitti,
Onlar görünmediler...
Almanyalı'ya çıktı köyde adı:
Gel Almanyalı, git Almanyalı
Bir başka bakıyor herkes ona.

Soruyor Ninesine:

Ben Almanyalı değilim,
Ben bu köylüyüm
Değil mi Nine?

Başını çevirip gizlice,
Gözlerini siliyor Ninesi...

Uzatıp elini ta oralardan,
Başım okşuyor anası;
Güzel şeyler söylüyor kulağına:

Sık dişini oğul,
Yakında ordayız.
Çoktan dönecektik ama,
Denk gitmedi işimiz.
Şimdi her şey yolunda,
Yakında ordayız.

Gülüyor sarı dişleriyle babası:

Vay koçum vay!..
Yumruk kadardın bıraktığımızda
Koca adam olmuşsun şimdi...
Yarıшта kimse geçemez seni.
Demek, okula da başladın ha!

En güzel giysilerini Alamanın,
Sana aldım.
En güzel oyuncaklarını Alamamn,
Sana aldım.
Yeter ki sen oku, oku da
Büyüyünce düşme Alamana...

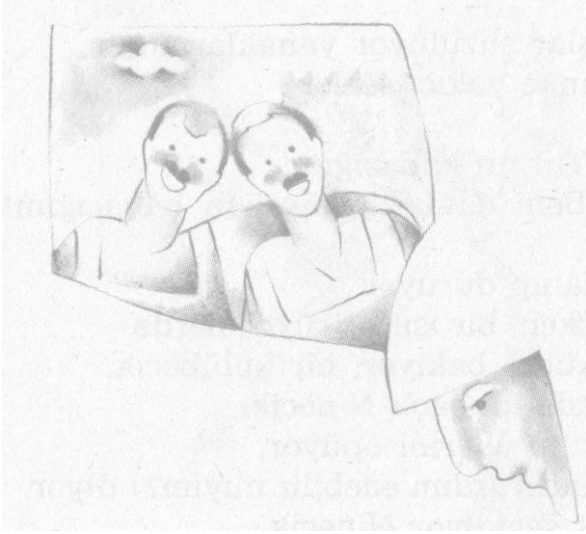
Burnunun direği sızlıyor Memedin:
Nine, diyor, ben büyüyünce,
Düşmeyeceğim Alamana,
Bütün kitapları okuyacağım
Yerin altını üstünü öğreneceğim
Düşmeyeceğim Alamana.
Anamı babamı da kurtaracağım ordan...

Ben Almanyalı değilim
Değil mi Nine?

Gülümsemeye çalışıyor Ninesi:

Elbette değilsin yavrum,
Sen benim biricik torunumsun.
Yat da dinlen gayrı,
Bütün gün çok yoruldun.

Ilık ılık oluyor Memedin içi.

Ninesi iyi insan ama,
Bir daha bakınca fotoğrafa
Dumanı kaçıyor gözlerine
O uzak fabrikanın,
Kalkıp yatağına gidiyor...

Düşüne düşünce gözlerini yumuyor.
Yumar yummaz,
Kocca bir ormanda buluyor kendini
Kuşsuz, karanlık,
İpissiz bir ormanda...
Sağa koşuyor, sola koşuyor
Ne ses, ne soluk...

Yaşlar süzülüyor yanaklarından,
Dilinde yakıcı sözler:

Tın tın kabacığım,
Beni dağlarda bırakan babacığım!..

Dolanıp duruyor.
Derken, bir ışık görüyor ilerde
Sokulup bakıyor, bir kulübecik,
İçinde ak saçlı Ninecik,
Sarılip ellerini öpüyor,
«Sana yardım edebilir miyim?» diyor
Çok seviniyor Ninecik:

Sağol yavrum,
İşin ne buralarda gece vakti,
Nereden gelip nereye gidiyorsun?

Memet boşanıyor:

Yolumu yitirdim dolanıyorum,
Koyup gitti beni anamla babam.
«Alamanyalı»ya çıktı adım,
Nereye gideceğimi bilemiyorum...

Hop diye doğruluyor Nine,
Eskiden üvey analar ayırırdı

Şimdi de Almanya...
Demek, hâlâ başı dertte çocukların?..
Tepesi atıyor,
Silkinip mavi bir kuş oluyor hemen.
Kanatlarına aldığı gibi Memedi
Havalara yükseliyor,
Öyle ki,
Yıldızlara değişiyor Memedin saçları,
Yanık sap kokularını duyuyor
samanyolunun...
Az gide, uz gide,
Bir köye varıyorlar gök kırında;

Evleri süslü şekerler gibi minicik
Köy değil, bayram yeri...
Zıplayan kuzular, sincaplar, tavşanlar!..
O ülkede sanki hep
Oyuncak yapmış fabrikalar...
Uçurtma mı istersin,
kuyruğu ebemkuşağından
Salıncak mı, yıldızdan yıldıza uçan
O otomobiller, o tirenler...
Yüzü gülüyor, bütün çocukların
Omuzlarına konup kalkıyor kuşlar
Dostça karşılıyorlar Memedi:

Hoşgeldin kardeş,
Biliyoruz çok acı çektin
Sen Almanyalı değil, bizim köylüsün.
Şu söğütler var ya, her zaman konuşur.
Şu sular var ya,
Bir dokundun mu, aklından geçen olur.

Şaşkına dönüyor Memet,
Bir Nineye, bir çocuklara bakıyor
Ah, anamla babam da burda olsaydı deyip
Sulara dokunuyor.
Dokunur dokunmaz;

Memedim, deyip kucaklıyor anası
Saçlarını yüzünü kokluyor

«Şükür kavuşturana» diyor
Gülüyor babası sarı sarı...

Gözyaşlarını tutamıyor Memet,
Ama sevinç yaşan bunlar.
Halka olmuş dönüyor çevrelerinde
Konuşan, seslenen söğütler,
Bir ağızdan üflüyor söğüt düdüklerini
O güzel çocuklar...

Dayanamıyor ağlamasına Ninesi
Başını okşuyor Memedin:

Memet, hişt Memeet!
Düş mü gördün yavrum?
Kalk hadi, okul vakti geldi...
Güzel bir gün başlıyor bak.
Kuşlar bıcır bıcır söğütlerde.

Birden, gözlerini açıyor Memet
A, a! Ninesi, o kulübedeki Nine...
Anasıyla babası,
Göz kırpıyor duvardan...
Dışarda, kıyameti kopanyor serçeler
Beklediği gün geldi mi ne!..
Evet evet,
Söğütler sesleniyor...

EN İNCE KUMAŞ
SOLMAYAN PEMBE İPLİK

Dingil dağ dingil dağ,
Çıktım tren yoluna,
Üç gemi gidiyor
Yaban eline...
Analar, gelinler, kızlar,
Şaşkına dönmüş ortada...
Dingil dağ, dingil dağ!
Üç demir kuş geliyor
Yaban elinden,
Dönüp duruyor havada
Seviniyor çocuklar...

Demir kuştan inen adam
İlk kez görüyordu sanki
Tozlu yolları,
Yol kenarlarındaki çeşmeleri;
İlk kez görüyordu,
Mavi dağlan,
Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra
Bakıyordu güneşe.
Eğilip öpüyordu toprağı...

Ah, bu çeşme başları!
Buralarda uyudu mu insan,
Dünya güzelini görürdü düşünde,
Nur yüzlü bir derviş
O güzelin evine giden yolu gösterirdi
Gözlerini açınca.

Böyle bir düş görmüş gibiydi
O bir zaman.
Kulaklarında bir türkü:

Ağam sen gideli yedi yıl oldu
Diktiğin fidanlar meyvaya durdu
Tez gel ağam tez gel...

Dünya güzeliymiş gibi kokluyordu
Ak sakallı dervişlere benzeyen
Yol arkadaşının verdiği ekmeği.
Cana yakındı, konuşkandı arkadaşısı:

«Kızım pişirdi bu ekmeği, diyordu
Çok hünerlidir,
Geçti mi gergef başına
Patiskaya kuşlar kondurur...
Hiçbir iş kurtulmaz elinden,
Güzeldir de,
Ay parçası gibi...

Lâkin, geri çevirdi hep
Kapımızı çalan yiğitleri
Kim en ince kumaşı getirirse,
Bir de solmayan pembe ipliği,
Ona varacakmış...»

Yaşlı adam içini çekti:

Gayrı gider olduk dünyadan
Bilmem o günleri görecek miyim...

Yolcu dalgındı, düşte gibiydi
Duymamıştı son sözleri.
Yedi yıldır uzaklardaydı,
Yedi yıldır unutamıyordu
Ayrılırken
Çeşme başında gördüğü güzeli,
Ah, onu bir bulsaydı...

Ak sakallı, sustu.
Bir süre,
Kafdağından dönüyormuş gibi
Şaşkın şaşkın baktı
Uzaklardan gelen adama.
Köyünden, kasabadan ötesini bilmiyordu,
Merak ediyordu uzakları:

Anlat hele yiğit,
Demek, yedi yıldır gurbettesin?
İyi dayanmışsın,
Ben olsam dayanamazdım.
Anlat, geldiğin yerleri
Koyunlar ikiz mi kuzuluyor oralarda,
Kendiliğinden mi sürülüyor tarlalar,
Geçinmekler kolay mı?
Yenebilmişler mi haramileri?..
Bizimkilerden
Daha mı adaletli padişahları?
Açıl susam açıl desen,
Yol veriyor mu kayalar?
Anlat hele,
Konuşa konuşa tükenir yol...

Yolcu, gülümsemeye çalıştı
Yüzü bi tuhaf gerildi
Gülümsemeyi unutmuştu sanki.
İçini çekti,
Yedi yıl, dile kolay...
Bir o biliyordu nasıl dayandığını.
Kuşlar, ağaçlar, taşlar
Her şey yabancıydı geldiği yerde;
Gökyüzü bile...
İnsanların dili başkaydı,
Kuşların bile.

Merhaba desen birine:

Fan fin fon...

Aşılmaz duvarlar vardı arada,

Pahalı bir halı gibiydi kırlar...

Leylekler, solucan toplamıyordu

Ağır ağır giden

Çiftçilerin ardından.

Gübrelikte eşinip, bıcırdışmıyordu

Serçeler,

Konmuyordu çocukların omuzlarına...

Sabahın köründe

Sokaklardaydı insanlar,

Sabahın köründe «fan fin fon...»

Yutuveriyordu onca kalabalığı

Ağızlarını bir açışta

Dev gibi fabrikalar...

En çok, kendisi gibiler zor durumdaydı

En çok, yabancı işçiler...

Hangi kapıya varsalar «fan, fin, fon...»

Açıl susam açıl deseler

Fan fin fon...

Padişahlarını bilmiyordu ama,

Kılık değiştirmişti haramiler

Ak sakallının yüzü karardı,

Vay ki, vay! dedi.

Yolcunun dertleri kabarmıştı
İnceden bir türkü tutturdu:

Uy aman yaban eller,
Ak sakallı açma yaramı
Fan fin fon dağlarında
Yürek oynar can titrer,
Orda da ekmek aslan ağzında...

Fan fin fon dağları
Sarptır geçilmez,
Düşmeye gör ak sakallı
Fan fin fon dağlarına.
Ölüyom desen, kanat açıp uçulmaz
Orda da ekmek aslan ağzında...

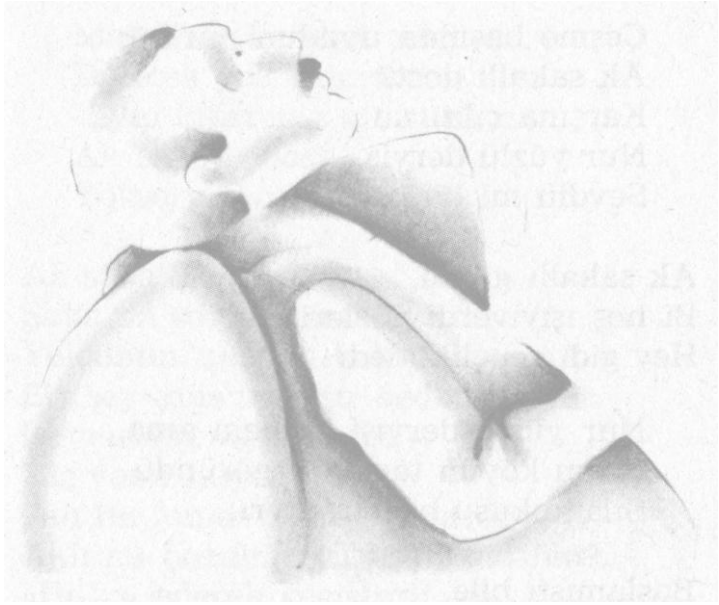
Türkü söyleyince,
Biraz hafıflemiştı,
Oh be,
memleketindeydi
işte...

Demek, yıllardır bir yiğit bekler
Senin hünerli kız?
Kim getirirse en ince kumaşı, bi de
Solmayan pembe ipliği...
Tıpkı masallardaki gibi...

Ak sakallı soluklandı:

Öyle yiğidim, birini bekler
Tıpkı masallardaki gibi.
Senin derdin de yamanmış ha!
Fan fin fon dağlarında.
Kazancın iyi miydi bari,
Geri dönecek misin yeniden
Yoksa temelli mi geldin?
Köyün de komşuymuş bize...

Bir omuzundan öbürüne aktardı yükünü
Uzaklardan gelen yolcu,
Acı duman kaçmış gibi
Gözlerini ovuşturdu.
Silkelemeye çalıştı üzerinden
Yedi yılı...

Yedi yıl önceki gibiydi kırlar,
Yedi yıl önceki gibi parlıyordu güneş.
Yedi yıl önceki gibi ötüyordu kuşlar,
Derin derin soluk aldıkça,
Yaz yağmuruyla yunmuşa döndü içi...
Dönmeyi aklından geçilmiyordu,
Bulabilecek miydi acaba
Yıllardır unutamadığı güzeli?

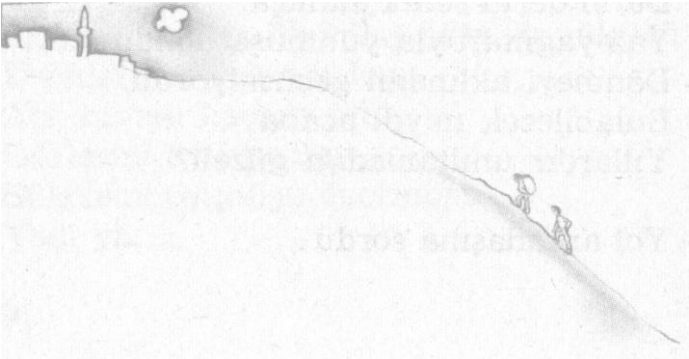
Yol arkadaşına sordu:

Çeşme başında
uyudun mu hiç
Ak sakallı dost?
Karşına çıktı mı
Nur yüzlü derviş,
Sevdin mi birini?

Ak sakallı güldü,
Bi hoş ışıyıverdi gözleri
Hey gidi gençlik! dedi:

Nur yüzlü dervişi bilmem ama,
Bizim köyün tarlaları göründü
Sıla kokusu başlar gayrı...

Başlamıştı bile,
Genzini yakıyordu sap saman kokusu.
Bu kokularla büyümüştü o...
Uzandı, iri bir başak kopardı
Avucuna bastırıp kılçığını üfledi
Kızılıcak gibiydi taneler:

Maşallah, bereket çok iyi...
Diyecek yok ekinlere.
Yiyip bitirdiniz mi bunları
Ak sakallı dost,
Yoksa yiyecek misiniz?

Ak sakallı şaşırdı,
Şaka mı ediyor acap diye
Yolcunun yüzüne baktı.
Bir şey anlamamıştı dediklerinden
Dövmeden, öğütmeden?
Hiç yenir miydi ekin?..
Fan fin fon derken, uzaklarda
Aklı mı bozulmuştu biraz garibin?..
«Hı hı» ederek geçiştirdi.

Yalnız ayak sesleri duyuldu
Tozlu yolda bir zaman,
Düşüncelere dalmıştı ikisi de.
Tek sözcük etmeden gittiler de gittiler...
Zorlu bir yokuşun başında
Durup soluklandılar.
Ak sakallı yakındı :

Güzeldir, hoştur köyümüz de,
Ah şu yokuşu olmasa...
Yukarı baktın mı. gözün kararır.

Şu kadar yoldan sonra
Dayan dizlerim dayan...

Köyüne yaklaştıkça,
Yüreği hızlanmıştı yolcunun,
Tam yedi yıl gözünde tütmüştü
Buraların otu çöpü,
Ayakları kanatlanmıştı sanki
Yorulmak bilmiyordu:

Yokuş da ne ki dostum,
Ucunda kavuşmak varsa,
Yokuş da ne ki...
Yan yola kadar sen beni taşırsın
Ordan öte ben seni,
Bir de bakarsın yukardayız...

Acıyarak baktı ak saçlı,
Laf mıydı söyledikleri şunun?
Yıllarca uzaklarda, fan fin fon derken
Yazık olmuştu yiğide...

Çok şakacısın yiğidim,
Kim kimi taşıyabilir yokuş yukan?
Sen geç şimdi onu da,
Fan fin fon dağlarını anlat hele,
En çok nelerini beğendin oralann?

Yolcu derin bir ah çekti:

Fan fin fon'u saymazsak,
Yaşamak orda dostum.
Biz uyumuşuz,
Orada hızlanmış zaman.
Aya, yıldızlara gidiyor adamlar...
O kentler,
Her biri cennetten bir köşe !..
O caddeler,
Bal dök yala...
Evlerini demeğe, dilim yetmez
Çevir düğmeyi, ortalık gündüz!..
Aç musluğu, sıcak su.
Konuşan kutu, canlı süpürge...
Demire kanat takmış adamlar,
Toprağı konuşturmuşlar!..
Uçan halı da orda, sihirli değnek de...

Vay! etti ak sakallı
Bizim masal sandıklarımız
Orda gerçekleşmiş desene...

Konuşa konuşa giderken,
Bir de baktılar tükenmiş yokuş,
Mezarlık yanına gelmişler
Köy, ayaklarının ucunda.

Yolcu sustu,
Durup mezarlığa baktı bir zaman
Kimi çökmüş, kimi bakımlı mezarlar.
Ak sakallıya sordu:

Hepsi ölü mü burda yatanların,
Yaşayan da var mı aralarında?

Ak sakallının içi ezildi,
Eh, fan fin fon dağlarından geliyordu
zavallı

Hem de yedi yıl sonra...
Elbet böyle olurdu,
Ama sıra başkaydı
Memleket aşları yer, dinlenirse
Belki düzelirdi...
Soruyu duymazdan geldi:

Buyur konuğum ol arkadaş
Aha karşıda evim.
Bir sıcak çorbamı iç,
Yat dinlen bu gece.
İlle de köyüme gidecem dersin,
Sabah ola hayır ola.

Taşları oymalı
Bir çeşme önünden geçtiler.

Hop etti yolcunun yüreği,
Burada görmüştü gurbete giderken
Hâlâ unutamadığı güzeli...
Yaşlı dostunun evinde bile,
Gözünü çeşmeden ayıramıyordu.

E... yiğidim, diyordu ak sakallı
Gayrı çektiğin acıları unut,
İşte memlekettesin;
Yaslan şu yastığa da
Şöyle rahat otur.

Onlar konuşadursun içerde,
Sıcak aşlar hazırladı,
Tarhana çorbası pişirdi
Ak sakallının hünerli kızı
Ortalık karanırken
Fırın ekmeği, taze peynir kekik ayran
Bir sofradır donattı,
Yaktı lambayı.
Yolcunun yüzü aydınlandı.
Birden, gözgöze geldiler kızla...
İnanılacak gibi değildi,
Oydu yıllardır unutamadığı güzel!..
Demek o da
En ince kumaşı, bir de
Solmayan pembe ipliği

Getirecek yiğidi bekliyordu
Tam yedi yıldır?..

Yedi yıldan beri ilk kez,
Yerindeydi ağzının tadı,
Bi güzel karnını doyurdu,
Bütün yorgunluklarını
unutmuştu.

Yatacağı yeri gösterdiler.
Bir masaldaydı sanki,
Levanta kokuyordu kar gibi çarşafklar,
Yastıklar, yorgan ağızları ince işti.
Yedi dağın gülü açmıştı perdelerde...
Dilini ısıırıyordu ikide bir
«Düşte miyim yoksa?» diye.

Dünya güzelinin evindeydi:

En ince kumaş,
Solmayan pembe iplik,
Çoktan hakkın güzelim
Fındık kabuğuna sığan gelinlik...

Öyle kumaşlar vardı ki torbasında
Çinden maçınden gelmiş,
Sanırsın ay ışığından.
Ama solmayan pembe iplik?..

Has boya vurmuştı yedi yıl
En ince kumaşlara,
Fan fin fon dağlarında.
Ama solmayan pembe iplik?..

Düşündükçe uykusu kaçtı,
Kalkıp ak boyayla kırmızı boyayı kardı
Taptaze gül yaprağının rengini buldu
İğneler batırdı
Parmaklarının ucuna,
Çıkan kanı,
Bulduğu pembeye emdirdi
Batırdı ipliği, tamamdı...
Tan yeri alacalanırken
Götürüp kızın kapısına bıraktı
En ince kumaşla solmayan pembe ipliği...

Devrisi gün,
Güller açmıştı yüzünde
Hünerli kızın.
«Aradığımı buldum» diyordu babasına
Yedi yıl bekledim ama,
Aradığımı buldum...

Yüzü kararmıştı ak sakallının:

Etme kızım, dedi, yakma başını

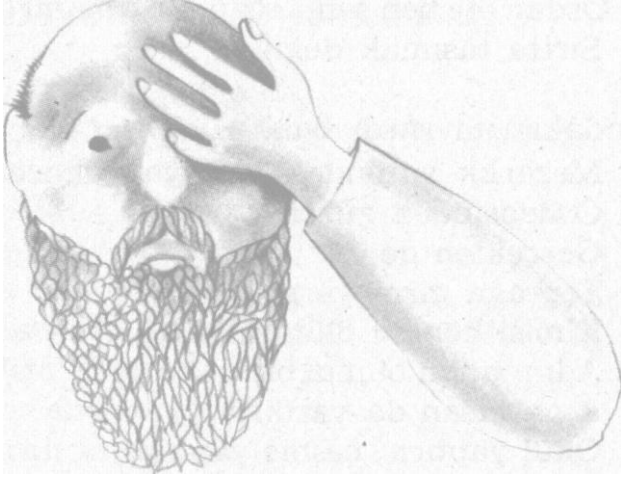
Hiç de beklediğin yiğit değil bu.
Fan fin fon dağlarında kalmış yedi yıl,
Orada bırakmış gençliğini.
Azıcık akıldan da yoksul
Nenin nesi kimbilir?..

Sonra anlattı her şeyi,
Köye yaklaştıkça bozuluşunu,
Yolda ciddi ciddi sorduğu
İpe sapa gelmez soruları.

Dinledikçe yüreği açıldı,
Dinledikçe güldü kız:

Hay çok yaşayasın babam!..
Kızma ama, yanılmışsın.
Senin anlayamayacağın kadar
Akıllı bir yiğit bu.
Hiç de ipe sapa gelmez değil,
Her biri birbirinden güzel
Sorduğu soruların.

Bak, ekinlere bakıp,
«Yiyip bitirdiniz mi bunları
Yoksa yiyecek misiniz» demiş
Hiç de kapalı bir söz değil,
Daha tarladayken

Borca harca mı kapattınız,
Yoksa ambara girecek mi bu ekinler?
Onu öğrenmek istemiş.

Büyük büyük açıldı,
Babasının gözleri

Yokuş başında dediği de öyle:

Biraz sen anlatıp onu oyalayacaksın,
Biraz o seni oyalayacak,
Farkına bile varmadan
Tükeniverecek yokuş...
«Yarı yola kadar sen beni taşırsın

Ordan öte ben seni» sözünün anlamı bu
Sırtta taşımak değil...

Dudaklarını ısırđı babası.
Mezarlık yanındaki soruya gelince...
O hepsinden güzeli.
Gerçekten de,
Toprağa girmeye görsün bir
Kimisi hepten ölür insanların
Adını anan olmaz bir daha.
Ama insan da vardır,
Okul yaptırır, çeşme yaptırır,
İyilik eder herkese,
Eser bırakır ardında;
Ölüp gitse de unutulmaz...
Hep yaşar öyleleri.
Bu köyde de
Adı anılan var mı?
Demek istemiş yol arkadaşı.

Tuh, etti başına vurdu
Ak sakallı.
Kafa mı bu da?..
Ben onun aklından şüphe ettim,
O ne düşündü acaba?..
Desene boşuna çığnemişim
Yalan dünyayı!..

Gülerek içeri girdi yol arkadaşı:

«Üzülme baba, dedi,
Hiç de boşuna çiğnememişsin
Nur yüzlü dervişlerin
Dediklerini demişsin yol boyunca da
Ben anlamamışım...
En ince kumaşı da,
Solmayan pembe ipliği de getirdim
Güzel kızına.
Ver elini öpeyim,
Biraz param var
Birşeyler de öğrendim yedi yılda...
Fan fin fon dağlarına
Gayrı dönmeyeceğim.
Tezgâhlar kuracağım,
Görülmemiş tezgâhlar.
En has boyayı vuracağım ipliklere,
En ince kumaşı dokuyacağız burada
Solmayan pembe iplikle.»

Bir düğündür kuruldu
Çaldı davullar zurnalar,
Coştı zeybekler kızlar,
Sesleri duyuldu
Fan fin fon dağlarından.
Kırk gün kırk gece sürdü şenliği...

ÖYLE BİR ÜLKE

Vardı bir zamanlar,
Vardı öyle bir ülke,
Düş gibi güzel...
Gökyüzü de, kuşlar da bilir,
Başakların dilindedir hâlâ.
Şölen sofrası gibiydi her yer,
Ağaçlar, güzel şeyler fısıldıyordu
İnsanların kulaklarına...
Dostluğun, kardeşliğin
Türküsunü söylüyordu sular.
«Dile benden ne dilerse» diyordu toprak,
İkiz kuzuluyordu koyunlar...
Çayırlarda kuzu yayıyor,
Birdirbir oynuyordu çocuklar.
Korkuya yer yoktu yüreklerde,
İşinde gücündeydi herkes
Bal gibi tatlıydı yaşamak...

İşte bu güzel ülkede,
Katmış öküzleri önüne
Çift sürüyordu bir çiftçi.
Toprak yumuşacıktı,

Hışır hışır yarılıyordu.
Çıt yoktu kırlarda.
Sıcak yaz günlerini,
Bolluklu harman sonlarım
Davullu düğünleri düşünüyordu.
«Bu taş, bu kuşa» deyip,
Tohum saçacaktı az sonra
Hafiften bir türkü mırıldanıyordu:

Gülelim, sesimiz dağda çınlasın
Yıldızlar üstümüze yaldınk saçsın...
Şu ormandaki kuşlarla kardeş olalım
Eğlenelim arkadaşlar bir eş olalım.

Arada halay çekermiş gibi
Yavaşça zıplıyordu
Birden, tüfekli biri belirdi karşısında,
Kütük gibi bir adamdı.
Yüzünü beğenmedi
Ne selâm, ne sabah.
Tüfeği üzerine doğrulttu:

Dur çiftçi, seni vuracağım!

Çiftçi şaşırıldı.
Öküzleri durdurup,
Alnının terini sildi.

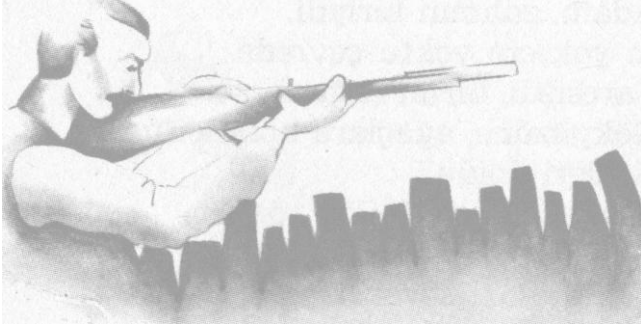
Adamın eli tetikteydi.
Gökyüzüne, uzaklara baktı.
Öyle güzeldi ki dünya...
Ama dağbaşındaydı
Bağırsa, kim duyardı sesini
Yavaştan aldı:

Ne yaptım sana ben yabancı?
Açsan, ekmeğim var vereyim
Susuzsan, ayranım taze.
Yüreğini karartan ne,
Benden ne istiyorsun?

Avcının yüzü daha da karardı:

Hiç, vuracağım işte...
Günlerce dolandım av bulamadım,
Kan görmeyince duramam,
Ha bir tavşanı öldürmüşüm, ha seni...
Nasıl olsa gören de yok...

Çiftçi sarardı.
Bu nasıl adamdı böyle?
Kan görmeden duramazmış!
Göz göre göre cana kıyılır mıydı?
Şöyle gerilip bir üzerine atılsa,
Tüfeğini elinden alamasa bile

Boğazını sıkırsa...

Yok yok, ona benzemek istemiyordu:

İyi düşün de, tetiği öyle çek avcı,

Kan yerde kalmaz.

Gün gelir, hesabı sorulur bunun.

Hiç mi gökyüzüne bakmadın şimdiye
dek?

Hiç mi suları dinlemedin çiçek
koklamadın

Nasıl elin varacak da...

Avcı öfkelendi:

Ehh be! amma da uzattm.

Son sözün neyse, onu söyle

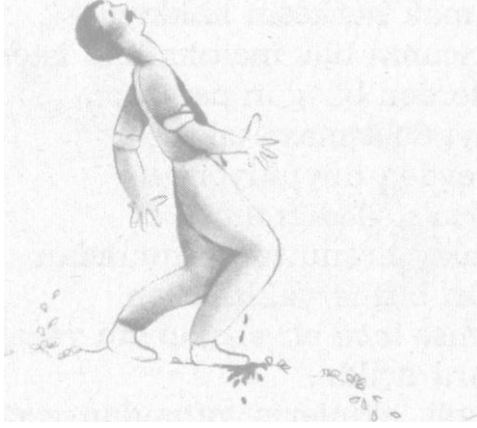
Gözünün yaşma bakacak
değilim.

Adam, zalimin biriydi,
İn yok cin yoktu çevrede.
Çaresizdi, birini çağırır gibi
Gökyüzüne, ağaçlara baktı çiftçi
Gözleri doldu.
Son sözüm mü? Son sözüm:

Buraları severim,
Sürdüğüm toprağa göm beni.
Yaz gelince,
Çiğdemler, menekşeler açsın üstümde.
Bir de taş dik başucuma
Ama üzerine şunları yazdır:

Çağırdım hak, hak!
Gelmedi hak hak...
Çağırdım şah, şah!
Gelmedi şah şah...
Hakkım yerde
kalırsa,
Ne hak var, ne
padişah...

Avcı, gözünü kırpmadan tetiği çekti.
O güzel ülkede ilk kez,
Kan damladı toprağa.
Barut dumanıyla lekelendi gökyüzü...
Görünce çiftçinin vıkılısım.

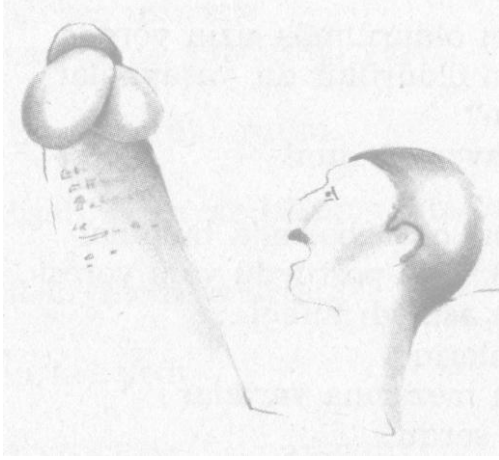

Avcı, ölüyü gömdü.
Varıp yakın köyün taş ustasına
Başucuna dikeceği taşa
Çiftçinin dediklerini yazdırdı.

O güzel ülkede yaşayanlar,
Burnu kanamasın diye tek kişinin;
Bir zarar gelmesin diye ota böceğe,
Dur otur bilmeden çırpınana
«Padişah» diyorlardı.
Bilgisine düşüncesine güveniyor,
Bir dediğini iki etmiyorlardı onun...
Kendileri gibi biriydi padişah,
Küçücük bir evde oturuyor,
Orağa çapaya gidiyordu...

Yaşamak herkesin hakkıydı
Karıncanın bile incitilmesini istemiyordu
Günlerden bir gün padişah,
Ülkeyi dolaşmaya çıktı.
Her evden duyuluyordu
Suların söylediği türkü...
İnsanlar hoşnuttu yaşamından.
Köyün birine yaklaşırken,
Nedense ince bir sızı duydu yüreğinde
Kırlara açıldı
Gömgök ekinlerin yanından geçti,
Meşe ağaçları altında durdu.
Tam «oh!» diye soluklanacakken,
Bir mezar gördü tarlanın birinde,
Üzerinde otlar çiçekler...
Kırlar ortasında
Tek başına bir mezar...
Merakla sokulup taştaki yazıyı okudu :
Çağırdım hak, hak!..
Gelmedi hak hak...
Çağırdım şah, şah!..
Gelmedi şah şah...
Hakkım yerde kalırsa,
Ne hak var, ne padişah...

Eyvah! etti bir
Demek, bir adam öldürülmüştü burada?

Hakkın yerde kalmamasını istiyordu.
Şunca yıldır nasıl da görmemişlerdi.
Hakkın, adaletin, olmadığı yerde,
Su, ekmek tadını yitirir,
Yaşamak kararırđı...
Tez, suçlu bulunmalıydı.

Dolay köyleri bir bir dolaştı,
Sordu, araştırdı, dinledi;
Sonunda taş ustasım buldu.
Yirmi yıl önce o yazmıştı,
Padişahın tarlada gördüğü taşı
Bir avcı istemişti de...

Padişah, köylüleri topladı.
Böyleyken böyle dedi.

Bir adam öldürölmüş sizin yörede.
Bir adam öldürölür de, yaşayanlar
Susar mı?
Hemen avcıyı bulun!

Avcıyı bir ocak başında buldular
Kurt, tilki, ayı postuydu yanı yöresi
Duvarda asılıydı tüfeğı...
Katıp önlerine,
Çiftçinin mezarına vardılar
Padişah sordu:

Bu adamı sen mi öldürdün?

Avcı başını önüne eğdi,
Yirmi yıl önceyi anımsadı
Hâlâ kulaklarındaydı çiftçinin sesi:

«İyi düşün de, tetiğı öyle çek avcı.
Kan yerde kalmaz,
Gün gelir, hesabı sorulur bunun.
Hiç mi gökyüzüne bakmadın şimdiye
dek?

Hiç mi suları dinlemedin,
Çiçekleri koklamadın?
Nasıl elin varacak da...»

Varmıştı işte,
Ya şu taş ustasına
Mezar taşına yazdırdığı yazı...

Evet ben öldürdüm.

Padişah, canavar görmüş gibi ürperdi

Peki, niçin öldürdün?

Avcı kekeleydi:

Be-be-ben... a-a-av-cı-y ı m,
O-o-o yıl-lar-da
Ka-kan gör-me-den duramıyorum...

Padişahın içi cız etti.
Böyle bir ülkede, böyle bir adam...
Komşulara döndü:

«Suçlu yargılanıp cezası verilsin.»

Komşular da çok üzülmüştü.
Otuna çöpüne karşı
Suç işlenmişti ülkenin,
Ağı katılmaya kalkışılmıştı
Dostluğun, kardeşliğin türküsünü

Söyleyen sulara,
Yaşama kara çalınmıştı...
Çiftçinin de dediği gibi
«Hak yerde kalamazdı»
Kendi tüfeğiyle öldürülmeliydi avcı
Hem de kendi eliyle...

Karar uygulandı.
Çiftçinin yanına gömüldü Avcı da.
Aldı çekici eline taş ustası
Şu sözleri yazdı mezar taşına:
Çağırdın hak, hak!
Geldi hak hak.
Çağırdın şah, şah!
Geldi şah şah.
Halk yargıladı suçluyu,
Yerde kalmadı hak.
Hak da var padişah da...

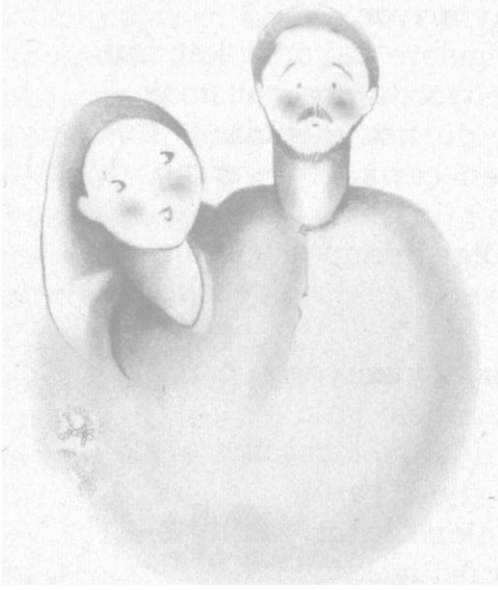
Kara bulutlardan sıyrılmış gibi
Yeniden ışıdı yaşamak...
Güzel şeyler fısıldıyordu kulaklara
Ağaçlar,
Dinleyip dostluğun, kardeşliğin
Türkülerini
Güzel bir kilim dokur gibi
Çalışmaya başladı insanlar...

ADAM OLMAK

Yoksulun biriydi Memet Dayı,
Tıpkı masaldaki Oduncu...
Ayağında yarım çarık,
Eşği de yoktu üstelik
Sırtıyla taşırdı yükü;
Varı yoğu,
Tamtakır bir kulübe...
Günde kazanıp, günde yiyordu,
Kalabalıktı başı.
Tam yedi kişi oturuyordu sofraya
İkisi kız, üçü oğlan
Tam yedi boğaz...
Hadi karınları doydu diyelim,
Ya üstleri başları!..
Elde yok, avuçta yoktu.
Nasıl dünyaydı bu arılamıyordu,
Bunca tarladan, ormandan
Bir dal da mı düşemezdi payına?
Bari el kadar toprağı olsaydı,
Kurtulurdu ona buna boyun eğmekten...
Çocukların hali n'olacaktı?
Düşündükçe busbus bunalıyordu...

Hoş bir insandı karısı,
Hiçbir şeyi dert etmezdi kendine,
En zor zamanda bile
Türkü söyleyebilirdi...
Üzölmek neye yarardı,
Önemli olan direnmekti.
«Sıkma canını, dedi,
Can yemişidir çocuklar,
Biz sağ oldukça,
Bi de bakarsın büyümüşler...
Biliyorum, masalda değiliz
Kapımızı prensler çalmasa da,
Günü geldiğinde
Kızlarımız ocaklarını yakarlar...
Sen oğlanlara bak,
Ver bir yerlere, iş öğrensinler;
Ekmek tutsun elleri,
Yaşlanınca belki size de
Yararları dokunur.»

Of ooof! diyordu Memet Dayı
Of dedikçe,
Dumanlar çıkıyordu ağzından.
Onu daraltan da buydu ya :
Köy yerinde ne işlik, ne okul...
Kasaba desen, uzak mı uzak...
Geriye kalıyordu ırgatlıkla çobanlık.

Sürünüp duracaktı onlar da...

Takıp oğullarını ardına
Gündeliğe gidiyordu.
Çapaya, orağa, kazmacılığa.
Çalışmakta üstlerine yoktu,
Gören «aferin» çekiyordu.
Ne var ki, küçük oğlan
Haylazdı, hileciydi.
Babası azıcık gözünü ayırsa,

Ya kaytarıyor,
Ya gölgelere atıyordu kendini;
Zor geliyordu ona çalışmak.
Köyde durucu değildi,
«İsteyen çarık gibi yansın, diyordu
Kızgın güneşte,
Ben gölge adamı olacağım.»
İlk fırsatta çekip gidecekti.

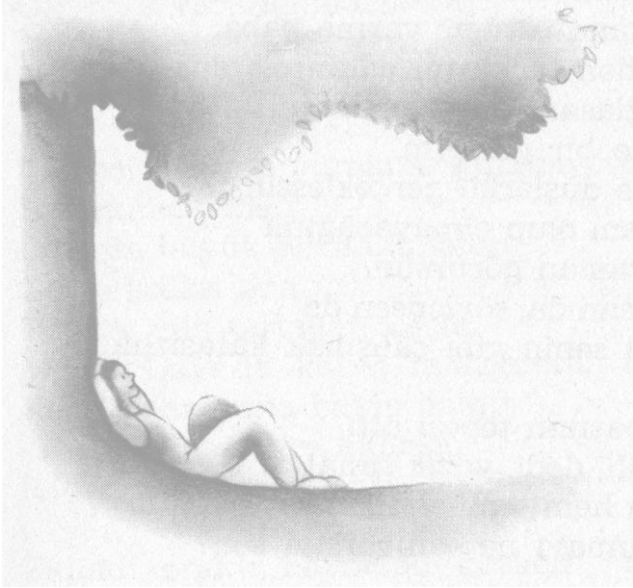
Kızıyor, söyleniyordu babası
Hıh! tembele bak.
Gölge adamı olacakmış,
Hazır yiyici yani...
Çalışanların canı yok mu?
Nasıl düşüncedir bu...
Sen bu kafayla adam olmazsın!

Uzaklara bakıyor,
Tembel oğlanın gözleri
Şeytanca parlıyordu:

«Kızma baba,
Gölge adamı dedimse,
Sırtüstü yatacak değilim elbet;
Kalkıp kentlere gideceğim,
Sığınıp bir beyin paşanın koltuğuna
Ne edip edip okuyacağım.

Gececeğim bir masanın başına.
Kadı gibi kaymakam gibi
Gölgede çalışacağım,
Ay tamam oldu mu, maaş tıkırtt!»

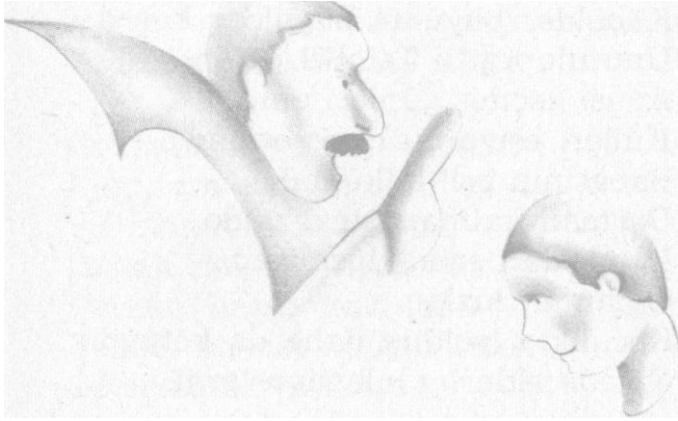
«Yeter! diyordu babası,
Bırak saçmalamayı.
İyi kafa değil bu,
Ne edip edip okuyacakmış...
Hem de beyin paşanın yanında.
Kır atın yanında duran,
Ya huyundan ya tüyünden...

Gölgedekiler çalışmış olsa,
Böyle mi olurdu köyler?
Bir kendini düşünüyorsun sen,
Ya komşular, ya kardaşların!..
Onlar n'olacak?
Bugüne dek değiştirmiş mi bir şeyi
Okuyanlar?
Böyle okumaktansa,
Hiç okumamak daha iyi
Dedim ya, sen bu kafayla adam olmazsın.

«Tutturmuşsun bir söz:
«Adam olmazsın, adam olmazsın»
Boşuna üstüme varma baba,
Bizden farklı mı adam olanlar?
Bağlasan durmam burada.
Hele bir gideyim,
Hele düşlerini gerçekleştir; -
Adam olup olmayacağımı
O zaman görürsün...
Kızısan da, söylensen de
Asıl senin gibi çalışmak kafasızlık...»

Babasının tepesi attı,
«Tüh, dedi, yazık sana!
Sen hem tembel, hem saygısızsın
Okumayı ne sanıyorsun sen?

Okumak var, okumacık var
Kitapları tersinden okursun sen,
Sen adam olmazsın!..»

Tembel oğlanın yüreğine saplanıyordu
Babasının sözleri.
Bir gün büyük bir adam olup,
Gösterecekti ona.
Devrisi gün tarladan kaçtı.
Memet Dayı da, karısı da üzgündü.
Kasabadan yana bakıp bakıp,
«Kurda kuşa yem olmasa,
Paçasını kurtarsa bari» dediler.

Ekimdi, oraktı, harmandı derken
Yıllar geçti aradan

Küçükler büyüdü, büyükler kocadı.
Unutulup gitti Tembel oğlan...
Anası geçmiş günleri anıp,
Külleri eşiyordu ocak başında.
Babasının beli bükülmüş,
Derman kalmamıştı dizinde,
Kendi dertlerine düşmüştü
Oğlanlar, kızlar...
Kocalıkta, yokluk daha da kötüydü
Ne edeceklerini bilemiyorlardı.

Günlerden bir gün,
Köye iki jandarma geldi
Muhtarı sordular.
Bir kâğıt vardı ellerinde,
Yeni vali paşanın buyruğu:
Hastalığına hoşluğuna bakılmadan
Hemen ile götürülecekti
Yoksul Memet Dayı.

Buyruk büyük yerdendi,
«Gitmem» denmezdi.
Memet Dayı içini çekti,
Kocalıkta bu da mı gelecekti başıma

deyip,

İh vay! yola düştü,
Dereler dağlar aştı

Varıp karşısına dikildiğinde paşanın,
Belki on yıl daha çökmüştü.

Gözkamaştırıcı bir salonda
Kâğıtlara eğilmiş vezir paşa,
Sırtında sırmalı giysiler,
Parlak çizmeler ayağında
Derken, başını kaldırıp
Yoksul Memet Dayıya baktı
Gözlerini kırpıştırıp
Çiy çiy gülüyordu:

Nasıl, tanıyabildin mi beni?

Tanımaz olur muydu hiç,
Tembel oğlanın ta kendisiydi.
Demek, yolunu bulmuş,
«Gölge Adamı» olmuştu,
Masa başlarında çalışıyordu,
Bekletip duruyordu kapılarda insanları...

«Ne o, susuyorsun?
Gözlerin iyi seçmiyor galiba,
Sokul da iyice bak
Sen bu kafayla adam olmazsın diye
Az mı başımın etini yiyordun...»

O kadar yolu yaya gelmişti,
Her bir yanı sızlıyordu Memet Dayının;
Ayakta duracak hali yoktu;
Bekleşenlerden utanmasa,
Diline geleni söyleyecekti ama,
Dudağını ısıırıp yutkunuyordu.

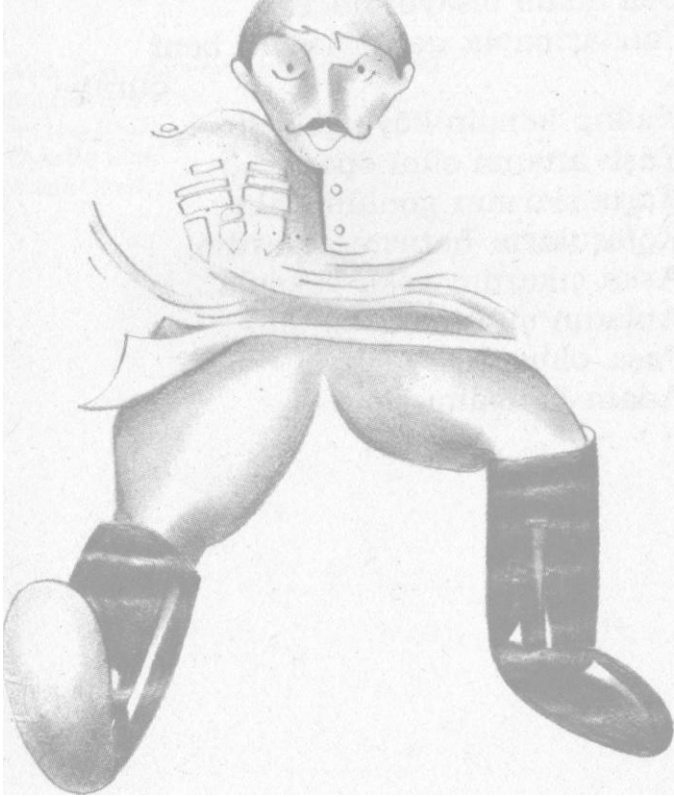
Ya baba, gördün mü?
Adam olmazsın dediğin oğlun
Koca koca okulları bitirdi de,
Paşa oldu paşa!..
Ülkenin yarısına buyuruyor şimdi.
Ne dersin buna?

Belini doğrultmaya çalışıp,
Acı acı gülümsedi baba
Vay, vay, vay ne çalımdı bu?

Yanlış anlamışsın oğlum,
Ben sana paşa olamazsın demedim...

Paşa, öfkeyle ayağa kalktı:

Ne dedin ne dedin?
Adam olamazsın dediğini
İnkâr mı ediyorsun?

«Doğru, paşa olamazsın demedim
Adam olamazsın dedim.
Okumuşsun, ama gene de olamamışsın
Okumak, herkesin derdini anlamaktır,
Okumak, karşı çıkmak kötülüklere
Halkın derdine çare bulmaktır.

Sen adam olsaydın eğer,
Jandarmayla getirtmezdin beni

buraya

Kalkıp kendin köye gelirdin
Yaşlı ananın elini öper,
Kardeşlerinin gönlünü alır,
Komşuların hatırını sorardın,
Arka çıkardın yoka yoksula...
Anladın mı tembel oğlum?
Paşa olmuşsun ama,
Adam olamamışsın...»

İçindekiler

Ayın - Oyun Öğrenmeye Giden Kazmacı	5
Söğütler Ses Verince	30
En İnce Kumaş, Solmayan Pembe İplik	40
Öyle Bir Ülke	60
Adam Olmak	71

Bu kitapta, «ayın - oyunsuz» bir dünya için savaşılan Kazmacının, Almanya'dan dönen işçinin, köyünde anasının babasının Almanya'dan dönmesini bekleyen bir çocuğun yaşamlarını anlattım, düşleri gerçekleriyle. Seveceğiniz biçimde şiirleştirmeye çalıştım... Bahar gelince değişir dünya. Börtü böcek canlanır, su yürür ağaçlara. Bütün kış ölü ölü duran dallar çiçeklenir. Bütün düşler gerçekleşmiş gibi güzelleşir dünya. Çocuklar düdüğü yapar söğüt dallarından, söğütler ses verir. Bambaşka bir sestir bu. Dünyada tüm kötülüklerin sona ereceğini, her şeyin değişeceğini muştular... Neler olmaz ki söğütler ses verince...

Başaran

Kapak resmi : NERGİS UTKU

100
lira